

Heeft dat bericht uw gemoed niet aangedaan? Bij het vertrek was hij zeer aangedaan.

Treffen is sterker dan aandoen, doch men kan ook getroffen worden door verwondering of verbazing.

Door zoveel blijken van deelneming diep getroffen, had hij moeite zijn dank uit te spreken.

Roeren geeft een nog sterkere indruk te kennen dan aandoen en treffen; het duidt een diepe smart of medegevoel aan, waardoor de gehele ziel bewogen wordt en de tederste snaren in ons binnenste worden aangeroerd.

Die plechtige rede had haar diep geroerd. Iemand tot tranen toe roeren.

Schokken is heftig en verwekt een hartstochtelijke gemoedsbeweging; het wijst op het plotselinge en onverwachte van de teweeggebrachte indruk en heeft dus altijd enigszins de bijgedachte van schrik.

De plotselinge dood van zijn vader heeft hem diep geschokt. Uw verhaal heeft mij niet alleen aangedaan; het heeft mij getroffen, geroerd, ja geschokt.

21. AANDOENING, GEVOEL, GEWAARWORDING.

Aandoening heeft altijd betrekking op de indruk, die het lichaam of de ziel heeft ontvangen.

Gevoel is het gevolg van die indruk : door de aandoening wordt het gevoel opgewekt.

Gewaarwording is die indruk tot bewustzijn gebracht.

Gevoel en gewaarwording grenzen na aan elkander; gevoel is algemener en toepasselijk op alle soorten van indruk; gewaarwording duidt vooral op een gevoel dat men bij zich zelf waarneemt ten gevolge van een min of meer plotselinge indruk. Bij de gewaarwording is het bewustzijn inniger en levendiger, maar korter van duur dan bij het gevoel.

Ik kan er niet zonder aandoening aan denken. Hij was zijn aandoening niet meester.

Een innig gevoel van medelijden en deelneming.

Ik zal niet beproeven de gewaarwordingen te beschrijven, welke ons allen bij dit wederzien bezielen.

22. AANDOENING, ONTROERING.

Aandoening is elke indruk die de ziel ontvangt en die enig gevoel in haar opwekt, van welke aard ook, sterk of zwak, aangenaam of onaangenaam.

Ontroering is iedere gemoedsbeweging, die een min of meer smeltende aandoening ten gevolge heeft.

Aandoeningen van vreugde, van droefheid, van smart. In het midden der verwarring was hij zelf bedaard en meester van al zijn aandoeningen.

Van aandoening kon zij niet meer spreken.

Vanwaar die tedere ontroering, die zich tekent op 't gelaat? Zijn oog glinsterde en zijn wangen gloeiden van ontroering.

23. AANDOENLIJK, TREFFEND, ROEREND, SCHOKKEND.

Zie aandoen, treffen, roeren, schokken.

24. AANDRANG, NADRUK.

Een krachtige beweging in een bepaalde richting, ten einde invloed uit te oefenen of een handeling uit te lokken.

Aandrang onderstelt het aanvoeren van krachtige beweegredenen om op de wil te werken.

Nadruk duidt meer op de kracht waarmee men spreekt, op het gewicht, dat de persoon van wie de beweging uitgaat, hierbij op de woorden legt.

Iemand iets met aandrang verzoeken. Op aandrang van mijn vrienden heb ik dit besluit genomen. Al mijn aandrang mocht niets baten.

De kapitein verzocht met nadruk, dat zij nog enige tijd zouden blijven vertoeven. Zij hebben deze leer met nadruk aan hun volgelingen gepredikt. Iemand met nadruk tegen iets waarschuwen.

25. AANDRIJVEN, AANSPOELEN.

Aandrijven : drijvende of vlottende op de oppervlakte van het water of andere vloeistof naar iets toekomen, met het bijdenkbeeld, dat zij aan zichzelf overgelaten zijn en niet bestuurd worden, of door de kracht van stroom of wind tegen de wil van de bestuurder worden voortgedreven. Het veronderstelt een effen vloed en de beweging is dan ook rustiger en gelijkmatiger.

Er kwam een reusachtige ijsberg op het schip aandrijven. Het lijk van de stuurman kwam aangedreven.

Aanspoelen is door de golfslag van een stromend water aan land gespoeld of geworpen worden. Het veronderstelt een bewogen oppervlakte van het water, waardoor het voorwerp met meer kracht wordt voortgestuwd.

Daar kwamen drie kisten van het verongelukte schip aanspoelen.

26. AANDUIDEN, BETEKENEN, TE KENNEN GEVEN.

Aanduiden is het opgeven van enkele kenmerken van iemand of iets.

Betekenen wordt vooral gebruikt in toepassing op het aanduiden van personen, zaken, denkbeelden, door of met woorden.

Te kennen geven is door woorden of daden iets duidelijk kenbaar maken.

Zijn kleding, houding en spraak duiden de verwaande zot aan.

Wanneer men een woord algemeen hoort gebruiken, dan wordt er zeker een zaak mede betekend.

Door deze houding gaf hij zijn volledige instemming te kennen.

27. AANDUIDEN, AANWIJZEN.

Beide werkwoorden drukken een handeling uit die dient om een bepaald zichtbaar voorwerp van andere voorwerpen te doen onderscheiden, om te doen weten, wie of wat bedoeld wordt.

Aanduiden bestaat meestal hoofdzakelijk in het opgeven van kentekens of andere bijzonderheden van de zaak, die men bedoelt, zonder dat men deze met de vinger wil wijzen of dat dit laatste niet voldoende is om ze te doen onderkennen.

Aanwijzen is het aantonen van een zaak die duidelijk gezien kan worden, met verwijzing naar de plaats waar ze zich bevindt, zodat geen onzekerheid meer bestaat.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

